

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 193/2024-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej Advokátska kancelária BĀNOS & KOŠŮTOVÁ s. r. o., Hlavná 23, Galanta, proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 9Co/170/2019-430 z 3. júna 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/53/2022 z 25. mája 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. septembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom krajského súdu č. k. 9Co/170/2019-430 z 3. júna 2021 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/53/2022 z 25. mája 2023. Sťažovateľka navrhuje obe napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých rozhodnutí a rozsudku Okresného súdu Nové Zámky č. k. 5C/24/2012-351 z 22. januára 2019 vyplýva, že sťažovateľka vystupovala v spore vedenom na okresnom súde v procesnom postavení žalovanej v 3. rade popri žalovaných v 1. a 2. rade, ktorí boli jej rodičmi, proti žalobcom, ktorí sa domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam označeným v žalobe.

3. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom zamietol žalobu proti žalovaným v 1. a 2. rade pre nedostatok naliehavého právneho záujmu, proti sťažovateľke rozhodol o jej zamietnutí z dôvodu preukázania, že sťažovateľka nadobudla sporné nehnuteľnosti darovacou zmluvou od svojich právnych predchodcov (žalovaných v 1. a 2. rade), ktorí mali vlastnícke právo

nadobudnúť vydržaním. Právni predchodcovia sťažovateľky uzatvorili dve dočasné dohody v rokoch 1966 a 1967, jednu písomnú kúpno-predajnú zmluvu v roku 1993 a jednu ústnu kúpnu zmluvu v roku 1991, od ktorých odvádzali svoje vlastnícke právo. V konaní nebolo preukázané, že by došlo k registrácii týchto dohôd vtedajším štátnym notárstvom, resp. katastrom nehnuteľností. Ďalej právni predchodcovia sťažovateľky 24. novembra 1994 pred notárom vyhlásili, že z titulu dobromyseľnej a nerušenej držby trvajúcej viac ako 10 rokov nadobudli vlastnícke právo vydržaním a na základe tohto úkonu boli ako vlastníci zapísaní do evidencie katastra nehnuteľností. K nadobudnutiu nehnuteľností malo dochádzať postupne, nadobúdané boli odplatne, kúpna cena bola vyplatená. Okresný súd akceptoval, že v čase uzatvorenia dočasných dohôd občania všeobecne neprikladali registrácii nehnuteľnosti štátnym notárstvom, resp. katastrálnymi úradmi veľkú dôležitosť. S prihliadnutím na zásadu dobrých mravov, ako aj na všeobecne uznávanú zásadu, že kto za vec zaplatí, stáva sa jej vlastníkom, okresný súd konštatoval nadobudnutie vlastníckeho práva právnyimi predchodcami sťažovateľky, ktorí ho následne mohli platne previesť na sťažovateľku, ktorá bola pri nadobúdaní vlastníckeho práva darovacou zmluvou takisto dobromyseľná, čím by boli splnené podmienky aj na prelomenie zásady *nemo plus iuris*.

4. Krajský súd napadnutým rozsudkom zmenil rozsudok okresného súdu a žalobe vyhovel. Poukázal na ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu (R 73/2015 a R 74/2015) a uviedol, že právni predchodcovia sťažovateľky nemohli byť dobromyseľní. Napriek záverom ústavného súdu (II. ÚS 484/2015) krajský súd nevidel splnenie podmienok dobromyseľnosti držby. Z dočasných dohôd uzatvorených v rokoch 1966 a 1967 vyplývalo, že pre platné nadobudnutie vlastníckeho práva sa vyžaduje uzatvorenie riadnej kúpnej zmluvy a jej registrácia. Dobromyseľnosť držby nebola daná ani pri uzatvorení ústnej zmluvy medzi žalobkyňou v 3. rade a právnyimi predchodcami sťažovateľky v roku 1991. Žalobkyňa v 1. rade si listom z 12. marca 1992 u právnych predchodcov sťažovateľky uplatnila vydanie vlastníckeho práva v zmysle výpisu z príslušného listu vlastníctva, kde figurovala ako vlastníčka. Ak by aj došlo k užívaniu nehnuteľností nadobudnutých ústnou zmluvou dobromyseľne, uplatnením si práva žalobkyňou v 1. rade došlo k prerušeniu plynutia vydržacej doby. Ďalší titul nadobudnutia vlastníckeho práva, ktorým bola kúpna zmluva zo 17. júna 1993, nebol podľa odvolacieho súdu spôsobilý, pretože nebol uzatvorený s vlastníckymi nehnuteľnosťami, nebol dostatočne určitý a bol uskutočnený v dobe, keď mali právni predchodcovia sťažovateľky vedomosť o tom, že je tu iná osoba uplatňujúca si svoje vlastnícke právo. Následný prevod sporných nehnuteľností na sťažovateľku v roku 2006 nebol spôsobilý pre nadobudnutie vlastníckeho práva, pretože došlo k nadobudnutiu nehnuteľností od nevlastníkov, podľa odvolacieho súdu aj sťažovateľka sama mala vedomosť o pomeroch, za akých došlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva jej právnyimi predchodcami, nebolo ju možné považovať za dobromyseľného nadobúdateľa. Naproti tomu žalobcovia nadobudli vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam od ich právnych predchodcov na základe dedenia.

5. Sťažovateľka napadla rozsudok krajského súdu dovolaním, ktorého prípustnosť založila na § 421 ods. 1 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Podľa jej názoru odvolací súd nesprávne posúdil otázku vydržania, k čomu poukázala na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, právni predchodcovia sťažovateľky vzhľadom na svoje možnosti a schopnosti prejavili dostatočnú opatrnosť pri vzniku právnych dokumentov, užívanú nehnuteľnosť zveľaďovali, platili za ňu dane aj poplatky, došlo u nich teda k naplneniu znakov

oprávnenej držby – dobromyseľnosť a existencia dobrej viery. Argumentovala aj uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/30/2010 z 1. marca 2011. Oproti sťažovateľke, resp. jej právnym predchodcom stáli žalobcovia, ktorí sa až do podania žaloby v roku 2012 aktívne o svoje vlastnícke právo nezaujímal, teda ich možno označiť za nedbalých vlastníkov. Ďalej odkázala na viaceré rozhodnutia ústavného súdu (II. ÚS 165/2011, I. ÚS 3314/2011, IV. ÚS 4684/2012) týkajúce sa ochrany dobromyseľného nadobúdateľa. Sťažovateľka tvrdila, že v roku 2006 dobromyseľne nadobudla vlastnícke právo darovacou zmluvou.

6. Dovolací súd posúdil dovolanie podané pre nesprávne právne posúdenie podľa jeho obsahu. Sťažovateľka označila dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, t. j. ak je prax dovolacieho súdu rozdielna. Dovolací súd uviedol, že za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu možno považovať predovšetkým rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. S prihliadnutím na čl. 3 CSP za ustálenú prax dovolacieho súdu možno považovať aj rozhodnutia ústavného súdu, Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie. Na rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky nemožno prihliadať.

7. Dovolací súd poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu R 73/2015 a R 74/2015, v zmysle ktorých oprávneným držiteľom nemôže byť ten, kto do držby vstúpil na základe zmluvy, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom, resp. nebola uzavretá v písomnej forme. Tieto rozhodnutia podľa dovolacieho súdu predstavujú ustálenú prax dovolacieho súdu o otázke formulovanej sťažovateľkou. Aplikujúc judikatúrne závery označených rozhodnutí, ani jedna zo sťažovateľkou označených zmlúv nemohla založiť dobromyseľnosť jej právnych predchodcov. Ani poukaz na iné rozhodnutia najvyššieho súdu, resp. ústavného súdu nemôže viesť k opačnému záveru. Podľa dovolacieho súdu nadobúdacie tituly označené sťažovateľkou majú vážne nedostatky a zásadne spochybňujú dobromyseľnosť nadobúdateľov. Uhradenie kúpnej ceny vzhľadom na text jednotlivých zmlúv nepostačuje na založenie dobromyseľnosti právnych predchodcov sťažovateľky. Ani notárske osvedčenie nie je spôsobilé na tomto závere nič zmeniť, pretože pri jeho vydávaní sa neskúmajú žiadne ďalšie okolnosti.

8. Sťažovateľka neopodstatnene namietala dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP, keďže odvolací súd sa pri riešení právnej otázky posúdenia vydržania dotknutých nehnuteľností neodklonil od ustálenej praxe dovolacieho súdu, preto dovolací súd dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) CSP ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné.

II.

Argumentácia sťažovateľky

9. Proti napadnutým rozhodnutiam odvolacieho súdu a dovolacieho súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu sťažovateľka namietala jeho nedostatočné odôvodnenie, nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť s následkom porušenia práva na spravodlivý proces v časti týkajúcej sa otázky posúdenia jej dobromyseľnosti pri nadobudnutí dotknutých nehnuteľností, ktorá nebola dostatočne vyvrátená, krajský súd nesprávne posúdil zistený skutkový stav, z ktorého vyvodil domnienku o jej nedobromyseľnosti založenú na tom, že jej právni predchodcovia sú jej rodičmi.

b) K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu uvádza, že dovolací súd nesprávne posúdil otázku prípustnosti dovolania, sťažovateľka označila ako dôvod § 421 ods. 1 písm. c) CSP, najvyšší súd vec posúdil podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, podľa jej názoru otázka posúdenia dobromyseľnosti nemôže vytvoriť ustálenú prax dovolacieho súdu, pretože ide o riešenie individuálnych skutkových okolností s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/40/2019 z 24. septembra 2020.

c) Oba konajúce sudy vec nesprávne právne posúdili, k čomu sťažovateľka argumentuje nálezmi ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 468/2022 z 24. novembra 2022 a sp. zn. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, v zmysle ktorých výklad § 134 v spojení s § 130 Občianskeho zákonníka tak, že vo svojich dôsledkoch v značnom rozsahu a podstatným spôsobom vylučuje možnosť nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku vydržaním, treba považovať jednoznačne za nepripustne reštriktívny, nerešpektujúci podstatu a zmysel zákonného inštitútu vydržania, a teda za ústavne neakceptovateľný. V označenom prípade došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci. S poukazom na citované nálezy je evidentne nesprávny názor súdu, že nadobúdacím dokumentom nemožno priznať dostatočné právne účinky, keď neboli registrované na štátnom notárstve, čo malo viesť k tomu, že právni predchodcovia sťažovateľky neboli pri nadobudnutí nehnuteľností dobromyseľní. Ústavný súd sa tu v tomto prípade priklonil k výkladu formulovanému najvyšším súdom vo veci sp. zn. 3 Cdo 117/94.

d) Sťažovateľka si zároveň uplatňuje aj finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur s ohľadom na neposkytnutie právnej ochrany jej nároku a značnú finančnú ujmu, ktorú utrpela ako slabšia zmluvná strana.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľkou tvrdené porušenie jej základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy) a základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) v dôsledku vydania napadnutého rozsudku krajského súdu a uznesenia najvyššieho súdu, ktoré vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia uplatneného nároku, sú nedostatočne odôvodnené a arbitrárne.

III.1. K namietanému porušeniu označených základných práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

11. Argumentácia sťažovateľky použitá v ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozsudku krajského súdu je v podstate zhodná s argumentáciou použitou v dovolaní.

12. Aj keď najvyšší súd dovolanie sťažovateľky odmietol, ústavný súd konštatuje, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok predstavovalo pre ňu dostupný prostriedok ochrany jej práv a ústavný súd bude posudzovať ústavnú udržateľnosť rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní (bod III.2). Ak teda právny poriadok umožňoval sťažovateľke domôť sa ochrany základných práv proti ich porušeniu rozsudkom krajského súdu v dovolacom konaní, potom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy niet právomoci ústavného súdu na poskytnutie takejto ochrany. Sťažovateľka napokon ani netvrdí, že niektorú zo svojich námietok nemohla uplatniť v dovolacom konaní.

13. Vzhľadom na to, že je úlohou nielen ústavného súdu, ale aj všeobecných súdov poskytovať ochranu základným právam, ústavný súd v duchu zásady sebaobmedzenia s ohľadom na princíp

subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti z uvedených dôvodov (bod 12 tohto odôvodnenia) podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených základných práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

14. Sťažovateľka v dovolaní argumentovala závermi nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 484/2015, v zmysle ktorých bolo potrebné skúmať, či držiteľ objektívne mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol, pričom nemôže byť rozhodujúce, že nesplnil zákonné podmienky, za poctivé nadobudnutie je treba považovať nadobudnutie v súlade s dobrými mravmi, rozhodujúce môže byť, či držiteľ zaplatil dohodnutú sumu, resp. poskytol iné dohodnuté plnenie, prípadne preukázateľne šlo o dar. Ďalej sťažovateľka odkazovala na judikatúru ústavného súdu o ochrane dobromyseľného nadobúdateľa pred nedbalým vlastníkom (I. ÚS 151/2016, II. ÚS 165/2011, I. ÚS 3314/2011, IV. ÚS 4684/2012), na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/30/2010, v zmysle ktorého vydržanie hojí najmä vady, resp. nedostatky nadobúdacieho titulu a na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/176/2019 z 29. apríla 2020, ktoré sa zaoberalo otázkou možnosti ochrany dobromyseľného nadobúdateľa a práva pôvodného vlastníka.

15. Najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľky, pretože krajský súd sa neodklonil od ustálenej praxe dovolacieho súdu, teda nebol založený dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Konkrétne konštatoval, že rozsudok odvolacieho súdu vychádza z ustálenej praxe dovolacieho súdu, ktorú predstavujú rozhodnutia R 73/2015 a R 74/2015. Na uvedenom závere nič nemenia ani odkazy sťažovateľky na iné rozhodnutia najvyššieho súdu, resp. ústavného súdu. Ani jedno z nich nie je podľa najvyššieho súdu v zásadnom rozpore s rozhodnutiami označenými za ustálenú rozhodovaciu prax, ďalšie skutkové okolnosti spočívajúce vo vadách nadobúdacích titulov (označenie dokumentov ako dočasná dohoda, ktoré predpokladajú uzatvorenie ďalšej zmluvy, ktorú následne bolo potrebné registrovať na štátnom notárstve, ústna dohoda, vymedzenie predmetu zmluvy) spochybňujú dobromyseľnosť sťažovateľky, resp. jej právnych predchodcov.

Právna veta rozhodnutia najvyššieho súdu R 73/2015 znie: *„Oprávneným držiteľom nehnuteľnosti, ktorý je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že je jej vlastníkom, nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení do 31. decembra 1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom v zmysle zákona č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok).“*

Právna veta rozhodnutia najvyššieho súdu R 74/2015 znie: *„Oprávneným držiteľom nehnuteľnosti, ktorý je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že je jej vlastníkom, nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení do 31. decembra 1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola uzatvorená v písomnej forme.“*

16. Obe citované rozhodnutia zhodne vychádzajú z toho, že posúdenie dobromyseľnosti držiteľa je potrebné hodnotiť vždy objektívne a do úvahy je potrebné vziať, či držiteľ pri bežnej (normálnej) opatrnosti, ktorú možno s ohľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať,

nemal, resp. nemohol mať po celú vydržaciú dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec patrí. O dobromyseľnosti možno hovoriť tam, kde držiteľ drží vec v omyle, že mu vec patrí a ide pritom o omyl ospravedlniteľný, ktorý môže mať jednak právnu alebo aj skutkovú povahu. Právny omyl spočíva v neznalosti alebo v neúplnej znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov, pričom, akceptujúc zásadu neznalosť zákona neospravedlňuje, ospravedlniteľný právny omyl držiteľa nemôže vychádzať z neznalosti jednoznačne formulovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka platného v dobe, keď sa držiteľ ujal držby. Len výnimočne možno takýto omyl ospravedlniť, a to v prípadoch, keď znenie zákona je nejasné a pripúšťa rôzny výklad.

17. V ústavnej sťažnosti sťažovateľka namieta, že posúdenie dobromyseľnosti nemôže zakladať ustálenú rozhodovaciu prax, pretože vždy ide o posúdenie individuálnych okolností, preto bola daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, ktorou sťažovateľka argumentovala aj v podanom dovolaní. Právne posúdenie, ako ho formulovali odvolací súd aj dovolací súd, je navyše nesprávne, pretože je v rozpore s nálezom ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 484/2015, ktorý bol vydaný v čase pred rozhodovaním, ako aj na neho nadväzujúcim nálezom sp. zn. III. ÚS 468/2022 z 24. novembra 2022, ktoré sťažovateľka hodnotí ako aplikovateľné na jej prípad.

18. Z pohľadu ústavného súdu a v kontexte obsahu označených práv sťažovateľky je podstatné, či závery dovolacieho súdu sú dostatočne odôvodnené, resp. či jeho konkrétne právne závery nemožno označiť za arbitrárne (svojvoľné). Hoci sťažovateľka označila dôvod prípustnosti svojho dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP (existencia rozdielnej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu), dovolací súd posúdil dovolanie z pohľadu danosti dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (odklon odvolacieho súdu od ustálenej praxe dovolacieho súdu), pretože rozhodnutia R 73/2015 a R 74/2015, z ktorých vychádzal aj odvolací súd, označil za svoju ustálenú rozhodovaciu prax, pričom sa vyjadril aj ku konkurujúcemu právnomu názoru formulovanému v náleze sp. zn. II. ÚS 484/2015, ktorý za ustálenú prax dovolacieho súdu nepovažoval.

19. Dovolací súd v rámci vlastnej rozhodovacej činnosti označil aj v ďalších rozhodnutiach za svoju ustálenú prax rozhodnutia R 73/2015 a R 74/2015 (napr. 3Obdo/42/2018, 3Cdo/46/2017, 3Cdo/28/2017, 3Cdo 147/2016, 4Cdo/274/2020). Po vydaní nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 424/2015 zo 14. novembra 2018 dovolací súd zotrval na právnom názore, že základom pre posúdenie, či došlo k vydržaniu vlastníckeho práva, bolo a stále je preukázanie právneho titulu pre vstup do oprávnenej držby veci (2Cdo/182/2021), resp. že keď požiadavka registrácie bola jasne vymedzenou podmienkou na nadobudnutie vlastníckeho práva, ak sa niekto ujal držby nehnuteľnosti na základe zmluvy o jej prevode, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom, nemohol byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere (4Cdo/274/2020), čo nasvedčuje ústavnej konformnosti konštatovania, že tieto rozhodnutia (R 73/2015 a R 74/2015) prezentovali ustálenú prax dovolacieho súdu.

20. Ústavný súd opakovane podrobil ústavnoprávnemu prieskumu rozhodnutia dovolacieho súdu v otázke posudzovania oprávnenosti držby s následkom vydržania z pohľadu ich ústavnej udržateľnosti. V odpovedi na namietanú „dvojkoľajnosť“, resp. vývoj judikatúry najvyššieho súdu v tejto otázke skonštatoval v uznesení sp. zn. IV. ÚS 111/2022, že mu neprislúcha zjednocovať *in abstracto* judikatúru všeobecných súdov a suplovať právomoc zverenú najvyššiemu súdu, keď od 1. júla 2016 je zabezpečenie jednoty rozhodovania a jednoty judikatúry predovšetkým

úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu (§ 48 CSP) a do týchto kompetencií najvyššieho súdu nemá ústavný súd oprávnenie zasahovať. Ďalej ústavný súd judikoval, že právne posúdenie veci najvyšším súdom, ktoré vychádza z jeho judikatúry (R 74/2015, R 73/2015), nemožno považovať za ústavne neakceptovateľné či majúce znaky svojvôle alebo arbitrárnosti (I. ÚS 136/2019, resp. podobne II. ÚS 142/2023).

21. V prípade sťažovateľky je pre posúdenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu kľúčové, či jeho záver o tom, že v čase rozhodovania dovolacieho súdu existovala ustálená prax dovolacieho súdu, z ktorej vychádzalo aj rozhodnutie odvolacieho súdu, je ústavne udržateľný. V tejto súvislosti sťažovateľka argumentovala, že prax dovolacieho senátu je rozdielna, resp. že posúdenie splnenia podmienok vydržania závisí vždy od individuálnych okolností prípadu, preto tu jednotná prax dovolacieho súdu ani nemôže vzniknúť.

22. Ústavný súd reflektuje, že v čase podania dovolania (13. augusta 2021) najvyšší súd vo svojej rozhodovacej činnosti pomerne stabilne vychádzal z rozhodnutí R 73/2015 a R 74/2015, ktoré považoval za ustálenú prax dovolacieho súdu. V priebehu dovolacieho konania došlo k vydaniu nálezu sp. zn. III. ÚS 468/2022, ktorým sťažovateľka argumentuje v tejto ústavnej sťažnosti a ktorý odkazom na právne závery nálezu sp. zn. II. ÚS 424/2015 v istom zmysle „oživil“ právny názor, ktorý už stabilne nebol považovaný za súčasť ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

23. V súvislosti s možným posunom v judikatúre z hľadiska zachovania princípu právnej istoty (princípu predvídateľnosti súdnych rozhodnutí) a časovej pôsobnosti judikatúry je podstatné, že každé súdne rozhodnutie vychádza zo skutkových okolností veci, na ktoré sa aplikuje príslušná právna norma. Súd rozhodnutím netvorí právo, ale hľadá jeho obsah v konkrétnej právnej norme aplikovanej na skutkový stav. Z tohto pohľadu sa v horizontálnych právnych vzťahoch môže uplatniť incidenčná retrospektíva nových právnych názorov vytvorených judikatúrou, podľa ktorej nový právny názor bude súdmi aplikovaný na všetky prebiehajúce a dosiaľ neukončené spory.

24. Ústavný súd sa v tejto súvislosti prikláňa k názoru, že prípadný posun v judikatúre dovolacieho súdu sa v zásade môže vzťahovať iba na prípady, ktoré nie sú právoplatne ukončené, čo je odrazom princípu incidenčnej retrospektívy, nový právny názor sa aplikuje do minulosti (retrospektíva), ale súčasne sú vylúčené mimoriadne opravné prostriedky proti právoplatným rozhodnutiam, pokiaľ sú podané len z dôvodu zmeny judikatúry (porov. BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha : Auditorium, 2013, s. 149.).

25. V posudzovanej veci dovolací súd, skúmajúc právne posúdenie rozsudku odvolacieho súdu, konštatoval, že rozsudok odvolacieho súdu vychádzal z ustálenej praxe dovolacieho súdu existujúcej práve v čase rozhodovania odvolacieho súdu. Táto judikatúra nebola znegovaná ani konkurujúcim (inak aktuálne ojedinelým) názorom vysloveným v náleze, na ktorý upriamila pozornosť sťažovateľka a ktorý nepochybne v čase rozhodovania odvolacieho súdu nemohol predstavovať ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Tento prístup dovolacieho súdu je ústavne akceptovateľný aj z hľadiska zachovania princípu právnej istoty a legitímnych očakávaní strán sporu.

26. Iba na ilustráciu ústavný súd dodáva, že nálezom sp. zn. I. ÚS 197/2023 vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu, základného práva na zákonného sudcu a práva na spravodlivé súdne konanie rozhodnutím najvyššieho súdu o dovolaní, v ktorom sa dovolací súd priklonil

ku konkurujúcemu názoru ústavného súdu (II. ÚS 424/2015) vychádzajúcemu zo skoršej praxe dovolacieho súdu (R 44/1996) bez toho, aby sa argumentačne vysporiadal s aktuálnou (neprekonanou) praxou dovolacieho súdu prezentovanou rozhodnutiami R 73/2015 a R 74/2015, na ktoré sťažovateľ v dovolaní poukazoval. V čase rozhodovania najvyššieho súdu existovali tieto publikované rozhodnutia najvyššieho súdu a konajúci senát dospel k opačným záverom než v nich prezentovaným, čo založilo povinnosť konajúceho senátu obrátiť sa na základe § 48 ods. 1 CSP na veľký senát najvyššieho súdu.

27. Ústavný súd opakuje, že jeho úlohou nie je zjednocovať judikatúru najvyšších súdnych autorít, pričom nemožno vylúčiť situáciu, keď názor ústavného súdu sledujúci spravodlivé rozhodnutie konkrétneho sporu nie je s ohľadom na špecifické okolnosti prípadu všeobecne aplikovateľný aj v iných sporoch (I. ÚS 197/2023). Uvedeným spôsobom je z pohľadu ústavného súdu potrebné interpretovať aj závery argumentovaného nálezu sp. zn. III. ÚS 468/2022.

28. V tomto kontexte nemožno opomenúť istú odlišnosť v skutkových okolnostiach týchto dvoch vecí. Vo veci sp. zn. III. ÚS 468/2022 neoprávnenosť držby sťažovateľky podľa okresného súdu a krajského súdu spočívala v nezaregistrovaní inak platne uzavretej „*Dohody*“ z roku 1973 štátnym notárstvom, právny titul, od ktorého odvádzala existenciu svojho vlastníckeho práva, neobsahoval iné vady, ktoré by svedčili o jej nedobromyseľnosti. Naproti tomu v prejednávanej veci dovolací súd pomenoval viacero okolností, ktoré nasvedčovali neoprávnenosti držby sťažovateľky, resp. jej právnych predchodcov (označenie nadobúdacích titulov ako dočasná dohoda, ktoré predpokladali uzatvorenie ďalšej zmluvy, ktorú až následne bolo potrebné registrovať na štátnom notárstve, ďalší nadobúdací titul predstavujúci iba ústnu dohodu, neurčité vymedzenie predmetu zmluvy), preto v týchto okolnostiach možno závery najvyššieho súdu pokladať za ústavne udržateľné, zohľadňujúce individuálne okolnosti prejednávaného prípadu, ako aj ustálenú prax dovolacieho súdu.

29. K námietke sťažovateľky o tom, že posúdenie dobromyseľnosti nemôže zakladať ustálenú rozhodovaciu prax, pretože vždy ide o posúdenie individuálnych okolností, ústavný súd uvádza, že najvyšší súd pri hodnotení správnosti právnych záverov dovolacieho súdu posúdil aj individuálne okolnosti prípadu, ako už bolo konštatované, pričom argumenty sťažovateľky o potrebe ochrany dobromyseľného nadobúdateľa oproti nedbalému vlastníkovi boli vo vzťahu k otázke posúdenia dobromyseľnosti pri vstupe do držby irelevantné. Sťažovateľka ďalej argumentovala na podklade nálezu sp. zn. II. ÚS 424/2015, že vydržanie hojí najmä vady, resp. nedostatky nadobúdacieho titulu, pričom nemôže byť rozhodujúce, že neboli splnené zákonné podmienky, za poctivé nadobudnutie je treba považovať nadobudnutie v súlade s dobrými mravmi. Rozhodnutia R 73/2015 a R 74/2015 sa zhodne priklonili k inému právnomu názoru, keď vychádzali z premisy, že okolnosti, ktoré nasvedčujú v prospech záveru o existencii dobrej viery, sú okolnosti týkajúce sa tiež právneho dôvodu nadobudnutia (titulu), vzhľadom na všeobecne uznávanú zásadu *ignorantia iuris non excusat* (neznalosť zákona neospravedlňuje) nie je neospravedlňiteľný právny omyl držiteľa vychádzajúci z neznalosti jednoznačne formulovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka platného v dobe, keď sa držiteľ ujal držby. Len výnimočne možno takýto omyl ospravedlniť, a to v prípadoch, keď znenie zákona je nejasné a pripúšťa rôzny výklad.

30. S námietkou sťažovateľky o nemožnosti vytvorenia ustálenej praxe dovolacieho súdu k posúdeniu dobromyseľnosti pri vydržaní nemožno súhlasiť. Ustálená prax dovolacieho súdu

skutočne nemusí dopadať na všetky prípady, kde sa rieši otázka oprávnenosti držby z hľadiska posudzovania platnosti vydržania, toto posúdenie závisí do značnej miery aj od individuálnych okolností veci. Podstatným je, či judikátorne závery vzhľadom na zistený skutkový stav veci sú aplikovateľné na vec sťažovateľky, čo z pohľadu ústavného súdu bolo splnené, pretože v tejto veci šlo o otázku, akú právnu relevanciu má právny titul, od ktorého odvádzajú držitelia svoju dobromyseľnosť, pričom dovolacia prax najvyššieho súdu aplikovaná v tejto veci na túto otázku odpovedá určitým spôsobom, a to tak, že nadobúdaci titul má zodpovedať vtedajším podmienkam, ktoré zákon požadoval na platné nadobudnutie vlastníckeho práva s ohľadom na zásadu neznalosť zákona neospravedlňuje, pričom od uvedeného možno výnimočne upustiť v prípade nejasného znenia zákona, resp. zákona pripúšťajúceho rôzny výklad, čo v tomto prípade preukázané nebolo.

31. K tvrdenej nesprávnosti právneho posúdenia aplikovaného najvyšším súdom ústavný súd odkazuje na notoricky známu tézu, že nie je ďalšou opravnou inštanciou v sústave všeobecného súdnictva a jeho zásah je žiaduci len v prípade, ak výklad a aplikácia podústavného práva všeobecnými súdmi sú zjavne excesívne a svojou intenzitou a následkami predstavujú zásah do označeného základného práva, resp. sú v extrémnom nesúlade so všeobecnou požiadavkou spravodlivosti (IV. ÚS 156/2021, IV. ÚS 150/2021, IV. ÚS 233/2020, IV. ÚS 543/2023), čo vzhľadom na už uvedené nebolo v tomto prípade ústavným súdom indikované.

32. O zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti ide vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie namietal, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie.

33. Na základe uvedeného ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení, tento záver primerane platí aj vo vzťahu k označenému základnému právu vlastníť majetok, a to vzhľadom na argumentačné prepojenie označených práv. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

34. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľky bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jej ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2024

Libor Duľa
predseda senátu